

נושא העבודה

יחסי מין בכפייה בין בעל לאשתו

תאריך: דצמבר 2015

העבודה מוגשת בחסות העמותה

'נוער שוחר משפט עברי'

הקדמה אישית

כבר כשהודיעו לי על פתיחת רשימת הנושאים לכתיבת העבודה בכיתה, ידעתי שאני אתלבט בין הנושאים.

בסופו של דבר, הבנתי שעדיף לי לבחור את הנושא שהכי 'בוער' לי לעשות עליו עבודה. הנושא הזה באמת ובתמים חשוב לי, גם מעבר לעבודה הספציפית הזו. קיימות המון נשים בארץ ובעולם שחיות יום-יום ב'גיהינום פרטי', שלא מודעות לעובדה שיש להן אפשרות לפנות לחוק כדי לצאת מהמצב הזה.

בנוסף, בחרתי בנושא שלא כל כך מוכר - כדי ליצור לעצמי עניין, שארגיש שאני באמת חוקרת ומבינה אותו. אז בחרתי את הנושא 'יחסי מין בכפייה בין בעל לאשתו'.

כתבתי את העבודה הזו במשך זמן רב- איסוף החומרים, תכנון תוכן עניינים, בניית העבודה שלב אחרי שלב, עד שהגעתי לתוצאה הסופית.

אני שמחה שבחרתי בנושא הזה. בזכות בחירה זו זכיתי להכיר לעומק נושא מרתק, וזכיתי להבין את המשותף והשונה בין המשפט עליו התבסס העם שלי לאורך שנים לבין המשפט שקיים אצלו היום.

תוכן עניינים

עמוד 4	מבוא	פרק ראשון
עמוד 5	אלימות	פרק שני
	א. תקיפת אדם	
	1. משפט עברי	
	2. משפט ישראלי	
	3. השוואה וסיכום	
	ב. אינוס	
	1. משפט עברי	
	2. משפט ישראלי	
	3. השוואה וסיכום	
עמוד 14	אלימות של בעל כלפי אשתו	פרק שלישי
	1. משפט עברי	
	2. משפט ישראלי	
	3. השוואה וסיכום	
עמוד 17	כפיית האישה ליחסי אישות עם בעלה	פרק רביעי
	1. משפט עברי	
	2. משפט ישראלי	
	3. השוואה וסיכום	
עמוד 22	סיכום	פרק חמישי
עמוד 23	ביבליוגרפיה	פרק שישי

מבוא

לפי סקר שנערך לאחרונה¹ 10.9% מהגברים דיווח שאנסו בחורה שאינם מכירים. 24.2% מהגברים דיווחו שאנסו את בת זוגיהן.

לפי גישות שקיימות עד היום, תפיסת האנס היא תפיסה של גבר זר שתוקף בסמטה חשוכה, פוגע ונעלם, אך בשנים האחרונות החלה תפיסה זו להיפרם, וגישות חדשות הופיעו וטענו: האנס יכול להגיע מהנקודה הקרובה ביותר.

המשפט העברי, שמדיין בערכי המוסר נוגע בנושא במקומות רבים – מתורת ישראל, חז"ל ושו"ת.

המשפט הישראלי, הדמוקרטי, שחורט על עצמו את הכבוד ושלמות הגוף מעגן בחוק סעיפים כנגד פגיעה בכבוד האדם.

בעבודה זו אסקר את הנושא מתחילת המשפט העברי, עד למשפט הישראלי שבימינו אנו. בעבודה אתייחס לאלימות – תקיפה ואינוס בשתי שיטות המשפט, אלימות כלפי בת זוג בשתי שיטות המשפט ואינוס בת הזוג בשתי שיטות המשפט.

לאורך כל העבודה אצביע על הנושאים המשותפים לבין ההבדלים בין כל שיטת משפט(משפט עברי ומשפט ישראלי).

Prevalence of and factors associated with non-partner rape perpetration: findings from the UN¹
Multi-country Cross-sectional Study on Men and Violence in Asia and the Pacific

אלימות

תקיפת אדם

משפט עברי

במשפט העברי אנו רואים התייחסות קשה לנוהגים באלימות, באיזכורים הבאים:

המגביה ידו על חברו

תורת ישראל מתייחסת לגילויי אלימות בצורה שלילית לחלוטין – אף אם מדובר בהנפת יד בלבד. עניין זה מופיע בפעם הראשונה בפגישת משה רבנו עם שני אנשים שהתקוטטו ביניהם. משה ראה את הריב ואמר: "ויאמר לרשע למה תכה רעד"¹. ריש לקיש דרש את הפסוק כך: "אמר ריש לקיש: 'המגביה ידו על חברו – אף על פי שלא הכהו, נקרא רשע, שנאמר: 'ויאמר לרשע למה תכה רעד'. 'למה הכית' – לא נאמר, אלא 'למה תכה' – אף על פי שלא הכהו, נקרא רשע"². כלומר, גם מי שהתכוון להכות ולא הכה, נקרא רשע.

האיסור להכות – חוטא וצדיק

על פי הלכת הרמב"ם, האיסור להכות קיים רק כשהדבר נעשה ב"דרך נציון", כלומר, במסגרת מריבה: "כל המכה אדם.. דרך נציון – הרי זה עובר בלא תעשה"³. ועל כן, כאשר אדם עובר עבירה – אחת מדרכי הענישה האפשרויות הן מלקות. מספר המלקות שקצוב בתורה הוא 39, והתורה אוסרת על בית הדין להוסיף מעבר: "ארבעים יכנו לא יסיף, פן יוסיף להכתו על אלה מכה רבה ונקלה אחיך לעיניך"⁴.

מכאן, הרמב"ם פסק הלכה בלשון הבאה:

"אסור לאדם לחבול בין בעצמו בין בחבירו. ולא החובל בלבד, אלא כל המכה אדם כשר מישראל, בין קטן בין גדול, בין איש בין אשה, דרך נציון – הרי זה עובר בלא תעשה. שנאמר: "לא יוסיף להכותו". אם הזהירה תורה שלא להוסיף בהכאת החוטא, קל וחומר למכה את הצדיק"¹.

¹ שמות ב, יג.

² סנהדרין נח ע"ב.

³ רמב"ם, הלכות חובל ומזיק, פרק ה, הלכה א.

⁴ דברים כה', ג.

חיוב המכה בפיצוי כספי

על פי התלמוד, חייב המכה לשלם לחברו פיצוי הנקרא "קנס", שנקבע לפי הביזיון שנגמרה לו על ידי המכה. לפי שיטה זו¹, מידת החבלה שנגמרה לא משמעותית, והביזיון הוא הדבר היחיד שעליו לשלם, כלומר, רק בושת וצער. על כך הדעות חלוקות:

בשולחן ערוך נפסק: "יש הכאות רבות שיש בהם ביזוי וצער מועט ואין בהם נזק, וכבר פסקו להם חכמים דמים קצובים. וכל המכה את חברו הכאה מהן, משלם אותו הממון הקצוב. וכולם קנסות הן. ואותו הממון הקצוב, הוא דמי הצער והבושת והריפוי והשבת, בין צריך לרפואה בין לא צריך - זהו משלם." ² כלומר, הקנסות קבועים מראש, שבתוכם משלמים מראש גם על הריפוי והשבת, לכן, המכה חייב רק בקנסות.

הרמ"א פסק: "יש אומרים שאלו הדברים אינן [אלא] רק משום בושת וצער. אבל ריפוי ושבת - הכל לפי הענין." ³ כלומר, לשיטה זו – יש להסתכל על כל עניין בבחינה שונה, ובכל עניין יש לדון בריפוי והשבת, ובמידת הצורך - המכה יצטרך לשלם אותם בנפרד.

משפט ישראלי

¹ בבא קמא כז ע"ב .

² שולחן ערוך, חושן משפט, סימן תכ, סעיף מ.

³ הגהות הרמ"א, שם, סעיף מג .

"המכה אדם, נוגע בו, דוחפו או מפעיל על גופו כוח בדרך אחרת, במישרין או בעקיפין, בלא הסכמתו או בהסכמתו שהושגה בתרמית - הרי זו תקיפה; ולענין זה, הפעלת כוח - לרבות הפעלת חוס, אור, חשמל, גאז, ריח או כל דבר או חומר אחר, אם הפעילו אותם במידה שיש בה כדי לגרום נזק או אי נוחות."¹ במילים אלו מגדיר החוק הישראלי את התקיפה - ניסוח זה הוא ניסוח כוללני, לכן, החוק הרחיב את ההגדרה וניסח מספר מקרים שונים של תקיפה:

1. תקיפה 'סתם' – נחשבת לקלה ביותר בין עבירות התקיפה. "התוקף שלא כדין את חברו, דינו - מאסר שנתיים"². מדובר בתקיפה שלא גורמת חבלה של ממש.
2. תקיפה הגורמת חבלה של ממש – "התוקף חברו וגורם לו בכך חבלה של ממש, דינו – מאסר 3 שנים."³
3. תקיפה לשם ביצוע פשע - "העושה אחת מאלה, דינו – מאסר שלוש שנים: (1) תוקף חברו כדי לבצע פשע"⁴.
4. תקיפה לשם גניבה – "העושה אחת מאלה, דינו – מאסר שלוש שנים: (2) תוקף חברו כדי לגנוב דבר"⁴.

תקיפה כדרך ענישה או חינוך

ניתן לראות במשפט הישראלי שינוי ביחס לענישה פיזית בשנת 1950, בחוק שהוציא את המלקות מחוץ לחוק⁵. בצעד זה בעצם השלטון מנע מתקיפה להיכנס לפן חוקית, וגרף שהאיסור יהיה מוכל גם על רשויות הענישה.

פסק דין:

¹ חוק העונשין, תשל"ז 1977 – סעיף 378

² חוק העונשין, תשל"ז 1977 - סעיף 379

³ חוק העונשין, תשל"ז 1977 - סעיף 380

⁴ חוק העונשין, תשל"ז 1977 - סעיף 381 א

⁵ חוק ביטול עונש מלקות, תשי"ו-1950

גם בפן החינוכי חל שינוי משמעותי, וכך דנו הדברים במאמר של לסלי סבה¹. בפסק דין דלאל ראסי נגד היועמ"ש², בו השופטים בנו במקרה בו נזירה קתולית התנהגה באלימות כנגד חניכות בכנסייה נאמר:

"העיר השופט ש"ז חשין: 'מתעוררת, איפוא, השאלה אם, ובאיזה מידה, רשאי מורה, מנהל בית-ספר ומשגיח במוסד ילדים, להטיל עונש גוף על התלמידים או על הילדים הנתונים לפיקוחם'³. מאמרה זו נוצר הרושם כי בית המשפט מטיל ספק לגבי סמכותם של מחנכים להשתמש בעונש גופני. רושם זה התחזק בהמשך, כאשר, בהתייחסות לעבירת – 'כל התוקף אחר שלא כחוק ייאשם בעוון' - מפנה השופט להגדרת המונח 'תקיפה', שבה לדבריו מצוי היוצא מן הכלל היחיד: 'כל המכה, נוגע או מניע גופו של אדם אחר... שלא בהסכמתו של זה...' (הדגשה של השופט). ובהמשך דבריו: 'מלשון זו נמצאנו למדים, כי תקיפה הנעשית בהסכמתו של הנתקף לאו שמה תקיפה פלילית... האם ניתן לומר, כי מורה המטיל עונש גופני על תלמידו חוסה בצל היוצא-מן הכלל האמור...? ואם כן, מתי וכיצד, ומטעם מי ניתנה לו ההסכמה לתקוף?... יתכן לומר כי האב מעביר למחנך את כוחו הוא לייסר ולהעניש את הילד עונשי גוף. אך השאלה תהא אז: מה מקור כוחו וסמכותו המשפטיים של האב גופו? מנין שואב הוא את הזכות החוקית לפגוע בבנו?'³ " ².

השוואה וסיכום

המשפט העברי והמשפט הישראלי חולקים עמדה בנושאים הבאים:

¹ לסלי סבה, " 'חושך שבטו' בהוראת בית המשפט: הרהורים בעקבות מהפך משפטי, 425 "

² ע"פ 7/53 דלאל ראסי נ' היועץ המשפטי לממשלה.

1. עצם האיסור להכות:

במשפט העברי – האיסור נקבע בתורת ישראל- שמות ב, יג ודברים כה' ג'.
במשפט הישראלי – האיסור נקבע בחוק של מדינת ישראל – חוק העונשין, תשל"ז
1977 (סעיף 378).

2. החמרת הדין עם התוקף:

במשפט העברי – גם המרים יד על חברו בלי ליצור חבלה נחשב 'רשע'.
במשפט הישראלי – תקיפה 'סתם', שלא יוצרת חבלה של ממש – דינה קבוע בחוק.

3. מתן יחס לפן הרגשי:

במשפט העברי – הקנסות נקבעות גם כאשר לא קיים נזק- המכה משלם על הבושת
והצער שגרם לאדם אחר. תקיפה לא חייבת להיות ממשית כדי שהמכה ישלם.
במשפט הישראלי – החוק מנוסח בצורה הבאה- " שיש בה כדי לגרום נזק או אי
נוחות"¹ כלומר, במילים 'אי נוחות' יש שימת דגש על רגש המוכה ולא רק על הנזק
הפיזי שנגרם לו.

ההבדלים ביניהם הם:

1. הגבלת האיסור להכות:

במשפט העברי – האיסור להכות תקף רק 'דרך נציון', כלומר רק כאשר סיבת
ההכאה היא מריבה. אם מדובר בכל פן אחר הדבר מקובל.
במשפט הישראלי – האיסור תקף בכל זמן, לא משנה מה הייתה סיבת התקיפה.

2. 'תקיפה' כדרך ענישה:

במשפט העברי – קיימת דרך ענישה שנקראת מלקות- בה מכים את החוטא.
במשפט הישראלי – האיסור חל גם רשויות השלטון- כלומר, אסור להלקות.

אינוס

משפט עברי

¹ חוק העונשין, תשל"ז 1977- סעיף 378

במשפט העברי, עבירת האונס היא אחת מהעברות החמורות ביותר, ותיאור עונשו של "האונס והמפתה" ארוך מהרגיל.

הפעם הראשונה בה מופיעה העבירה במקרא היא בספר דברים, בפסוקים הבאים:

" ואם בשדה ימצא האיש את הנער המארשה והחזיק בה האישי ושכב עמה, ומת האיש אשר שכב עמה לבדו. ולנער לא תעשה דבר אין לנער חטא מות, כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה. כי בשדה מצאה, צעקה הנער המארשה ואין מושיע לה."¹

בפסוקים אלו מעשה האונס מדומה לרצח-כאשר האיש אונס את הנערה הוא בעצם כמו רוצח את נפשה.

את חומרת האונס מבחינה מוסרית מדגיש הרמב"ן², כאשר מפרש את התורה³:

" חלק הכתוב בין אונס למפתה. ששם נאמר "ולו תהיה לאשה לא יוכל שלחה כל ימיו". והטעם, כי דרך ארץ להיות בחורי חמד מפתים בתולות, בנות הגדולים היפות, ואיננו הגון שיהא חוטא נשכר, ולכן פירש שלא ישאנה על כרחם וישלם להם... וכן דרך בני הגדולים לאנוס בנות הפחותים במעלה אשר אין להם כח כנגדם, ולכן אמר באונס "ולו תהיה לאשה" - על כרחו. ועל דעת רבותינו (כתובות לט ע"ב) גם שם בין היא בין אביה יכולין לעכב, כי איננו הגון שיקחנה על כרחם, ויעשה עמה שתי רעות. ופעמים שתהיה נכבדת ממנו, ולא יתכן שתתבזה בחטאו. והמשפט הישר שיהיו הנישואין בידה ולא בידו, שהוא ישאנה על כרחו, שלא יהיו בנות ישראל הפקר לבעלי הזרוע. "

משפט ישראלי

המשפט הישראלי מחלק את עבירות המין ל-3 סוגים: אינוס, מעשה סדום ומעשה

מגונה. נתמקד באינוס שמתאים לנושא העבודה:

הדין בנוגע לאינוס קבוע בחוק זה:

¹ דברים כ"ב, כ"ג-כ"ט.

² רבי משה בן נחמן – חי בספרד במאה ה-13

³ שמות כ"ב, טו'

"הבועל אישה : שלא בהסכמתה החופשית עקב שימוש בכוח, גרימת סבל גופני, הפעלת אמצעי לחץ אחרים או איום באחד מאלה, ואחת היא אם נעשו אלה כלפי האישה וכלפי זולתה; בהסכמת האישה שהושגה במרמה לבי מהות העושה או מהות המעשה... תוך ניצול מצב של חוסר הכרה בו שרויה האישה, או במצב אחר המונע ממנה התנגדות; תוך ניצול היותה חולת נפש או לקויה בשכלה, אם בשל המחלה או בשל הליקוי בשכלה לא הייתה הסכמתה לבעילה הסכמה חופשית; הרי הוא אונס ודינו-מאסר שש עשרה שנים.¹" . בעילה- "המחדיר איבר מאיברי הגוף או חפץ לאיבר המין של האישה."².

עבירת האינוס כעבירה חמורה: עו"ד רבינוביץ' ניסח את חומרה עבירת האונס במילים הבאות: "עבירת האינוס כניסוחה בחוק העונשין, מהווה איסור פלילי חמור, הגורר עונש כבד: העונש המרבי על עבירת אונס הינו שש-עשרה שנות מאסר, ועל אינוס בנסיבות מחמירות מאסר של עשרים שנים. קביעת עונשים כה חמורים מעידה, כי החברה רואה בעבירה זו פגיעה חמורה ביותר בערך החברתי המוגן שהינו הסכמתה של האיזה לקיום יחסי מין."³

פסק דין: בעתירה הפלילית משה קצב נ' מדינת ישראל, שם הואשם הנשיא קצב באינוס, השופטים, בסיום הכרעת הדין אמרו: "לכל אישה זכות על גופה. זכות לכבוד. זכות לחירות. אין לאף אחד את הזכות ליטול כל אלה ממנה. עבירות האונס הינן מן החמורות שבעבירות הקבועות בחוק הפלילי. עבירת האונס מחללת את כבודו של האדם ומבזה אותו. היא פוגעת בנפשו פגיעה קשה שלעיתים אין לה מרפא."⁴

השוואה וסיכום

בין המשפט העברי למשפט הישראלי בנושא זה יש מספר דברים משותפים:

¹ חוק העונשין, תשל"ז 1977 – סעיף 345 א

² חוק העונשין, תשל"ז 1977 – סעיף 345 ג

³ עו"ד רבינוביץ' יהונתן - עבירת האינוס

⁴ עפ 3372/11 משה קצב נ' מדינת ישראל

1. עצם האיסור בחוק :

משפט עברי – האיסור מופיע בתורת ישראל, בספרים שמות ודברים.

משפט ישראלי – האיסור מופיע בחוק העונשין-תשל"ז 1977.

2. חומרת העבירה :

בשתי שיטות המשפט, האנס מתואר כאדם נבזה, שמבזה את כבוד האישה

ושלמות גופה. בנוסף, ב2 המקרים העונש מאוד קשה.

משפט עברי – "ומת האיש אשר שכב עמה לבדו"¹. עונש מוות – כשל רצח.

משפט ישראלי – " עבירת האינוס כניסוחה בחוק העונשין, מהווה איסור פלילי

חמור, הגורר עונש כבד"².

3. האישה כקורבן:

בשתי שיטות הנאנס הוא אישה, אין אפשר לאנוס גבר.

משפט עברי – החוק בדברים מציין נערה, אישה. האיש האנוס, שלבסוף נענש

ונידון להורג, הוא גבר.

משפט ישראלי – האינוס מוגדר בחוק כסוג של בעילה, ובוועל מוגדרת באותו הסעיף

כ"המחדיר איבר מאיברי הגוף או חפץ לאיבר המין של האישה."³.

ההבדלים בין המשפט העברי לבין המשפט הישראלי :

חלוקת סוגי עבירות המין:

במשפט העברי – עבירת המין היא אונס, כלומר אינוס בבעילה.

במשפט הישראלי – עבירות המין מחולקות לכמה סוגים : אינוס, מעשה סדום

ומעשה מגונה.

אלימות של בעל כלפי אשתו

משפט עברי

¹ דברים כ"ב, כג'-כ"ט'.

² עפ 3372/11 משה קצב נ' מדינת ישראל

³ חוק העונשין, תשל"ז 1977 – סעיף 345 ג

בסיס העניין סביב אלימות נגד בת הזוג במשפט העברי נעוץ בחובת שמירת כבוד האישה על ידי הבעל, וכמות רבה של פוסקים התייחסו לחובה זו.

בתלמוד הבבלי נכתב שהבעל צריך לאהוב את אישתו כמו את גופו, אבל לכבד אותו יותר מגופו: "האוהב את אשתו כגופו, והמכבדה יותר מגופו, והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה, והמשיאן סמוך לפירקן - עליו הכתוב אומר (איוב ה, כד): "וידעת כי שלום אהלך ופקדת נְךָ ולא תחטא" ¹.

הרמב"ם הוסיף ואמר: "וכן צוו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יתר מגופו ואוהבה כגופו, ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי הממון ולא יטיל עליה אימה יתירה, ויהי דיבורו עמה בנחת, ולא יהיה עצוב ולא רוגז." ²

לפיכך, אדם חייב לשמור על כבוד אשתו, הן במובן הרוחני והן במובן הפיזי. חז"ל פסקו שכאשר בעל פוגע בכבוד אשתו, כלומר, מכה אותה, עליו לשלם בעונשים קשים.

. לפנינו ³שו"ת ⁴מהר"ם מרוטנבורג, סימן הא :

"והמכה את אשתו- מקובלני שיש יותר להחמיר בו מבמכה את חברו, דבחבירו אינו חייב בכבודו, ובאשתו חייב בכבודה. ודרך הגויים בכך, אבל חלילה וחלילה לשום בן ברית מעשות זאת..."

"...והעושה- יש להחמירו ולנדותו ולהלקותו ולעונשו בכל מיני רידוי ואף לקוץ ידו אם רגיל בכך, כי הא דרב הונא קץ ידא (סנהדרין נח ע"ב), אפילו בבבל, אף על גב דאין דנין דיני קנסות בבבל, מכין ועונשין שלא יקילו ראשם בכך."

כלומר, לפי דברי הרב, יש להחמיר עם המכה את אשתו יותר מאשר עם המכה את חברו- כיוון שקיימת לו חובה לכבד את אשתו.

¹ תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, דף עו, עמוד ב

² רמב"ם, הלכות אישות, פרק טו, הלכה יט

³ שו"ת - אוסף של תשובות הלכתיות לשאלות שנשלחו לרבני הוראה במשך הדורות.

⁴ מהר"ם מרוטנבורג - רבי מאיר בן ברוך הוא מהר"ם מרוטנברג

הרב ממשיך ומוסיף כי יש להחמיר עם עונשו ומתאר אפילו שניתן במקרים קיצוניים לחתוך את ידו, על מנת שגברים לא יקלו ראש בכך.

כמה מאות שנים לאחר דבריו המהר"ם מרוטנבורג,¹ הרב חיים פלאגי, שאמר:

"והמכה את אשתו, מקובלני, שיש להחמיר את חברו, דבחבירו אינו חייב בכבודו, ובאשתו חייב בכבודה... והעושה כן יש להחמירו ולנדותו ולהלקותו ולעונשו בכל מני רידוי, ואף לקוץ ידו, אם רגיל בכך כי הא דרב הונא קץ ידיה, אפילו בבבל, דאין דנים דיני קנסות בבבל, אע"ג דאין דנים דיני קנסות בבבל בית דין מכין ועונשים שלא יקלו ראשם בכך. ואם רוצה לצאת, יצא וייתן כתובה. ואם תאמר דיהיה פתחון פה לאדם, כי אשתו רעה, ועושה לה הכעסות, ולכן הוא מכה אותה, אין זו טענה, כי יביאנה לבית דין, ויסדר טענותיו. ...אלא, אפילו יהיה הדבר נוגע לו, שעושה איזה פריצות ומקנא לה, עם כל זה, יהיה במיתון והוא בפה מתוק ידריכנה לעבודת ה', ולא ע"י הכאות".²

הרב חוזר על דברי התלמוד, ומוסיף שקיימים מצבים שבהן הבעל כועס מאוד על האישה באשמתה על ידי התנהגות, פריצות, או כל מצב שיכול להביא להכותה.

הרב אומר שגם במקרים כאלו אין הבעל רשאי להכות את האישה, אלא לדבר אליה במתינות ובמילים רכות.

משפט ישראלי

¹ הרב חיים פלאגי - מאה 15. מאיזמיר.

² תוכחת חיים לרבי חיים פלאגי, ויקרא עמ' עה-עז

בחוקי מדינת ישראל היום ישנם 2 מקומות מרכזיים בהם מתייחסים לבעל המכה את אשתו. הראשון בחוק העונשין, התשל"ז 1977: "העובר עבירה לפי סעיף 379 כלפי בן משפחתו, דינו- כפל העונש הקבוע לעבירה... והוא אחד מאלה: בן זוגו, לרבות הידוע בציבור כבן זוגו." ¹

השני בחוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א 1991: "רשאי בית המשפט לתת צו הגנה מפני אדם אם ראה כי נתקיים אחד מאלה: 1. בסמוך לפני הגשת הבקשה נהג באלימות בבן משפחתו, ביצע בו עבירת מין או כלא אותו שלא כדין. 2. התנהגותו נותנת בסיס, סביר להניח כי הוא מהווה סכנה גופנית ממשית לבן משפחתו או שהוא עלול לבצע בו עבירת מין. 3. התעלל בבן משפחתו התעללות נפשית מתמשכת, או התנהג באופן שאינו מאפשר לבן משפחתו ניהול סביר ותקין של חינוך." ²

מעבר לחוקי המדינה, ניתן לראות כי באספקט המשפטי-ספרותי, הבעל התוקף מתואר כאכזר שתוקף את אשתו במקום הכי בטוח שלה. כך טענה השופטת מימון במילים הבאות: "ביתו של אדם הוא מבצרו, ואדם המותקף בתוך ביתו שלו נותר חסר אוניס ללא עזרה וללא מקום בטוח להימצא בו. מכאן שהנזק הנפשי כתוצאה מכך רב יותר. כך לגבי בן משפחה כל שכן כאשר מותקפת האישה על ידי בעלה, אדם עמו מערכת היחסים אמורה להיות מיוחדת מבחינה רגשית, פגיעה ואפופת רגשות אימון." ³

פסק דין: בפ"ח 5077/02 מדינת ישראל נגד פלוני, מתוארות תקיפות בנסיבות מחמירות, החוזרות ונשנות, גם כאשר המשפחה ניסתה ליצור שלום בית- הבעל היכה בה בפרצוף, נהג להשפיל אותה ולהכריח אותה להוריד את המים בשירותים לאחר שעשה את צרכיו, כיבה סיגריה על שפתייה, היכה אותה, ירק. הוא כפה עליה את עצמו ואנס אותה מספר פעמים.

הנאשם הורשע, לאחר שמיעת ראיות, בין היתר בתקיפה בנסיבות מחמירות - עבירה לפי סעיף 379 בצרוף 382(ב)(1) לחוק. הוא נענש ונשפט לשבע שנות מאסר מתוכם שש שנות מאסר בפועל ושנה אחת על תנאי.

השוואה וסיכום

¹ חוק העונשין, תשל"ז 1977 – סעיף 382

² חוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א 1991 – סעיף 3

³ תמש (י-ם) 18551/00 ק' ס' נ' ק' מ', 'תשסד (3) 201

ניתן לראות כי המשפט העברי והמשפט הישראלי חופפים בהרבה מן הנושאים הקשורים לאלימות של בעל כלפי אשתו, והם:

1. האיסור בחוק: בשתי שיטות המשפט קיים האיסור.

במשפט העברי – החוק התלמודי אוסר על אלימות בין גבר לאשתו.

במשפט הישראלי – האיסור מבוסס ב2 חוקים – חוק העונשין, תשל"ז 1977, וחוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א 1991.

2. החמרת העונש ביחס לתקיפה 'רגילה': בשתי שיטות המשפט ישנה ענישה מוגברת

כאשר מדובר בבני זוג.

במשפט העברי – הר"ם מרוטנבורג טוען כי אדם שמכה את אשתו חוטא יותר

מאשר אדם המכה את חברו, והדין יהיה חמור יותר.

במשפט הישראלי – בחוק העונשין, התשל"ז 1977, סעיף 382 נאמר כי דין התוקף בן זוג לפי סעיף 379, הוא עונש כפול.

לצד העקרונות הדומים בין שתי שיטות המשפט – העברי והישראלי, קיימים גם הבדלים והם:

חובת הגבר בכבוד אשתו:

במשפט העברי – החובה מצוינת ומודגשת מספר רב פעמים, וישנו דגש על העובדה שצריך לכבדה יותר כיוון שהיא אשתו.

במשפט הישראלי – החובה נגזרת מהזכות לכבוד – לא ספציפית כבוד האישה, אלא כבוד האישה כאדם מן הבריות.

כפיית האישה ליחסי אישות עם בעלה

משפט עברי

במשפט העברי, לפני שאפשר לפנות לכפייה ליחסי אישות, צריך להבין את המשמעות שביחסי אישות שבין גבר לאשתו – גם הגבר וגם האישה חייבים כחלק מחובותיהם בדין הנישואין בקיום יחסי אישות.

הפעם הראשונה בה מופיע חיוב הגבר ביחסי אישות עם אשתו מופיע בספר שמות: " אם אחרת יקח לו, שארה, כסותה וענתה לא יגרע.¹ – כלומר, על הבעל לספק לאשתו מזון, ביגוד ויחסי אישות. ²הנצי"ב מוולוז'ין מבהיר את מצוות "עונה" שהטילה התורה על הבעל, ואומר: "הסברה נותנת שעל זה נשתעבד[כלומר, זהו הסכם מחייב המצוי ביסוד הנישואין], והכל יודעין למה כלה נכנסת לחופה. וגם כי נאסרה ע"י בעלה להשיג הנאה זו ממקום אחר, ואם כן הוא גוזל הנאתה ממנה... שאין היא כשבויה אצלו למנוע ממנה תענוגיה, ועל כן נשתעבד לה לדרך ארץ [=ליחסי אישות]³. כלומר, הרב מבהיר שגם על כך שזהו אחד מההסכמים הברורים של הנישואין, עצם זה שאסור לאישה לבגוד בבעלה ולהשיג הנאה ממקום אחר מדגיש את העובדה שהוא צריך להשתעבד לה ליחסי אישות. מצד שני, גם לאישה קיים חיוב ביחסי אישות עם בעלה. דברי הנצי"ב מוולוז'ין מתייחסים לאישה כקניין של הבעל: "מן התורה אין לאיש על אשתו שום קניין כי אם לאישות בלבד... זהו דבר ברור ומושכל ראשון, דמשמעות 'כי יקח איש אישה' – הוא למה שמסיים הכתוב- ובעלה"⁴. כלומר, הקניין היחיד שיש לגבר על האישה הוא יחסי האישות.

¹ שמות, פרק כא, פסוק י

² הנצי"ב מוולוז'ין - כינויו של הרב נפתלי צבי יהודה ברלין

³ מסכת נזיקין, פרשה ג

⁴ הנצי"ב מוולוז'ין, שו"ת משיב דבר, חלק ד, סימן לה

אף על פי כן, אנו למדים כי אין הדבר אומר שהבעל יכול לדרוש זאת מאישה שלא רוצה בכך. בשולחן ערוך נכתב: "לא יבעול אלא מרצונה. ואם אינה רוצה [הדבר היחיד שהוא יכול לעשות הוא...], יפייסנה עד שתתרצה"¹.

הרמב"ם מפרש את דברים אלו במספר מקורות:

ב'הלכות איסורי ביאה' הרמב"ם מפרש: "וכן אסרו חכמים שלא ישמש אדם מיטתו וליבו מחשב באישה אחרת, ולא יבעול מתוך שכרות, ולא מתוך מריבה ולא מתוך שנאה. ולא יבוא עליה על כורחה והיא יראה ממנו..."². בנוסף, מוסיף ב'הלכות אישיות': "ולא יאנוס אותה ויבעל בעל כורחה, אלא לדעתה, מתוך שיחה ושמחה"³.

במקור אחר מוסיף ואומר כי: "האשה שמנעה בעלה מתשמיש המטה היא הנקראת מורדת, ושואלין אותה מפני מה מרדה, אם אמרה מאסתיהו ואיני יכולה להבעל לו מדעתי כופין אותו להוציא לשעתו לפי שאינה כשבויה שתבעל לשנוי לה"⁴.

כלומר, ב2 המקורות הראשונים הרמב"ם פוסק שעל הבעל לא לכפות עליה, ובמקור השלישי הוא נותן מענה לאישה שנכפו עליה יחסי האישות.

ניתן לראות כי קיים דין על ילדים הנולדים מאינוס האישה:

"וברותי מכם המורדים והפושעים ביי", אמר רבי לוי: אלו בני תשע מדות, בני אסנ"ת משגע"ח: בני אימה, בני אנוסה, בני שנואה, בני נידוי, בני תמורה, בני מריבה, בני שכרות, בני גרושת הלב, בני ערבוביא, בני חצופה."⁵

מכל פסיקות אלו ניתן ללמוד כי כפיית האישה לקיים יחסי אישות בעולם היהודי אסורים, ואף הילדים שנוצרים מיחסי אישות אלו נחשבים ממוזרים – ונושאים בעול הגזרה של אביהם.

¹ שולחן ערוך, אבן העזר, סימן כה, סעיף ב

² רמב"ם, הלכות איסורי ביאה, פרק כא, הלכה יב

³ רמב"ם, הלכות אישות, פרק טו, הלכה יז

⁴ רמב"ם, הלכות אישות, פרק יד, הלכה ח

⁵ נדברים כ ב

המשפט הישראלי

במשפט הישראלי מעוגנים חובות וזכויות בני הזוג בדיני המשפחה, המושפעים מאוד מהמשפט העברי. ניתן לראות שגם כאן החובה לקיים יחסי אישות מאוד משמעותית. בתיק¹ בו דנו בית הדין הרבני מדובר על זוג שנשוי מעל 10 שנים. לבעל יש בעיית התנהגות קשה, שמתבטאת בכך שלא מקיים עם אשתו יחסי אישות והוא מסרב לתת גט לאשתו. בין הדין פסק כי חובת הבעל לגרש את אשתו, לשלם לה את הכתובה- עיקר ותוספת. אך כנגד חיובי בני הזוג, עומדת התפיסה שבעל האונס את אשתו פושע. כך ניסחה זאת כב' השופטת שטרסברג-כהן: "אינוס של בעל את אשתו הוא הבעייתי ביותר מבין סוגי האינוס המוכרים. הרגישות המיוחדת שבמערכת יחסי בני זוג המורכבת מרבדים רגשיים רבים ושונים, החיכוך היומיומי, המגע התמידי, השהות המשותפת תחת קורת גג אחת, וקיום יחסי מין כחלק אינטגרלי מחיי הנישואין, יוצרים מערכת יחסים מורכבת, רגישה, שברירת, הפכפכה, רווית קשיים, מתחים, מריבות, התפייסויות, עליות ומורדות, העלולים לטשטש את הגבול בין הסכמה לסירוב."²

ולפיכך, החוק כיום קובע: "הבועל אישה: שלא בהסכמתה החופשית עקב שימוש בכוח, גרימת סבל גופני, הפעלת אמצעי לחץ אחרים או איום באחד מאלה, ואחת היא אם נעשו אלה כלפי האישה וכלפי זולתה...הרי הוא אונס ודינו-מאסר שש עשרה שנים"³. חוק זה מנוסח כך שהמילים 'שלא כדין' מכלילות המון מקרים בתוכן.

אבל עד לפני שנת 1978 החוק היה מנוסח אחרת, בצורה הרבה פחות מכילה: "הבועל אשה שאינה אשתו, נגד רצונה תוך שימוש בכוח או באימו עליה במוות או בחבלת גוף קשה, או כשהיא בחוסר הכרה או במצב המונע את התנגדותה, דינו - מאסר ארבע עשרה שנים"⁴.

¹ת"א פלוגית נגד פלוני 14850/1

² ע"פ 2346/98 פלוני נ' מ"י

³ חוק העונשין, התשל"ז 1977 - סעיף 345

⁴ חוק העונשין, התשל"ז 1977 - סעיף 345 לפני התיקון

תיקון זה בא מתוך הבנה כי התפיסה בה אוחזת החברה קשר לאינוס בנישואין שונה בתכלית מהחוק היבש. ניסחו זאת במילים הבאות גיל סיגל וצחי דוידוביץ:
"עם השינויים שחלו בתפיסות החברתיות בנוגע לשוויון הזכויות בין האישה לגבר, באשר לריבונות האישה על גופה ואוטונומיית הרצון הפרטי שלה, השתנה גם הגבול הקובע את גדרם של יחסי מין לגיטימיים מצד אחד, ואת גדרה של עבירת האינוס מצד אחר... אל התפיסה החברתית שראתה את חדר המיטות של אדם כתחום פרטי לחלוטין שאין לחדור אליו ואין להתערב חלחלה ההבנה שמקרי אונס יכולים להתרחש גם כאשר קיימת היכרות מוקדמת בין האישה לגבר וגם כאשר התקיימו בין השניים יחסים אינטימיים בעבר. השינויים הללו אפשרו להכיר באונס של אישה על ידי בעלה."¹

ניתן לראות זאת גם בפסקי הדין שנקבעו לפני תיקון החוק, לדוגמת פסק הדין הבא:

פסק דין:

ערעור פלילי מס' 354/64 ואפיק נאיף רשיד מחמד כטיב ו-שאפיק נאיף רשיד מחמד כטיב נגד היועץ המשפטי לממשלה.

בפסק דין זה מדובר על אדם שהתארס לבת דודתו אך לא חי איתה בשגרת נישואין. אביה התחרט וקבע שהאירוסין מבוטלים, על כן הלך אותו אדם, ביחד עם אחיו, והם אנסו אותה כדי לגרום לאב לתת לה להתחתן איתם.

באותה התקופה הדין היה שאם מדובר באישתו, מותר לו לעשות בה כחפצו. אך השופטים דחו את טענותיהם של האחים והאשימו אותם באינוס – נידונו לחמש שנות מאסר.

בפסק הדין פסקו השופטים:

"הכלל שלפיו אין בעל יכול להיות אשם באינוס אשתו החוקית, כלומר שמותר לו לבעולה גם נגד רצונה ואף על-ידי שימוש בכוח, היא הלכה עתיקת יומין שלדעת בית-המשפט הזה נתיישנה ואין להורות כן. השקפה זו אינה הולמת את כבוד האדם ואת כבוד הנישואין. אשה אינה כשבויה חרב אצל בעלה והיא זכאית לחרות גופה כמו בעלה."

¹ גיל סגל וצחי דוידוביץ' - על יסוד אי ההסכמה ושינוי הלבבות בעבירת האינוס

השוואה וסיכום

ניתן לראות כי המשפט העברי והמשפט הישראלי חופפים בהרבה מן הנושאים הקשורים ליחסי אישות בכפייה של בעל כלפי אשתו, והם:

1. האיסור בחוק: בשתי שיטות המשפט קיים האיסור.

במשפט העברי – האיסור קיים לפי חז"ל- בעיקרם- הנציב מוולוז'ין והרמב"ם.

במשפט הישראלי – האיסור מבוסס ב2 ב חוק העונשין, תשל"ז 1977, סעיף 345.

2. חיובי בני הזוג ביחסי אישות:

במשפט העברי – בני הזוג חייבים ביחסי אישות. הגבר לפי דין תורה והאישה לפי פוסקי חז"ל.

במשפט הישראלי – בני הזוג חייבים ביחסי אישות – פסקי הדין בבתי דין רבניים.

לצד העקרונות הדומים בין שתי שיטות המשפט – העברי והישראלי, קיימים גם הבדלים והם:

ניסוח האיסור בחוק:

במשפט העברי – האיסור קיים בצורה ברורה בדין.

במשפט הישראלי – החוק עבר תיקון, כשבעבר האיסור לא היה קיים.

סיכום

ביסוס המשפט הישראלי על המשפט העברי נראה במקומות רבים בעבודה זו: בבסיס כבוד האדם ושלמות גופו- כאשר עבירות התקיפה והאינוס דומות בין שיטות המשפט, ביחסים בין בני זוג הנמצאים בחוק- בין אם מדובר בחיובים של הגבר והאישה, ובין אם מדובר באיסורים שנמצאים במערכת יחסים זאת.

המשפט הישראלי, המבוסס על ערכי הדמוקרטיה, מנסה לחרוט על גדלו ערכים כמו כבוד האדם וחירותו, ועל כן- ביסוס פסקי הדין על תקיפה, אינוס, אלימות במשפחה ויחסי אישות בכפייה בין בעל לאשתו מבוססים כולם על ערך זה. ניתן לראות שהחוק בקשר ליחסי אישות בכפייה בין גבר לאשתו השתנה- בעבר, אם המתלוננת והנאשם היו בני זוג- לא הייתה עילה לתלונה, כיוון שלפי החוק, לא היה איסור כלשהו על הבעל בקשר ליחסים אלו. בשנת 1977 תוקן חוק זה וכעת תקף גם לאשת הנאשם.

במשפט העברי ניתן לשים לב להתייחסות הספציפית של כל חוק וחוק- בשל ההסתעפות הנרחבת של המשפט העברי, החוק מתייחס ספציפית ליחסים בין גבר לאשתו. הדבר קיים בכבוד הגבר לאשתו, באלימות כלפי אשתו וגם באינוס אשתו. לעומת המשפט הישראלי, ששואף לשוויון ועל כן עבירת האינוס שווה גם לאשת הנאשם וגם לזרה, המשפט העברי מנסה לדקדק כמה שיותר ומחמיר עם האונס את אשתו.

למרות ההבדלים שצוינו בכל פרק בהשוואת שיטות המשפט, מסקנתי מעבודה זו ששתי השיטות מתנגדות לאלימות בכלל, לאלימות כלפי האישה, לאינוס וליחסי אישות בכפייה בין בעל לאשתו.

ביבליוגרפיה

חקיקה

חוק ביטול עונש מלקות, תשי"י-1950
חוק העונשין, תשל"ז-1977
חוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991

פסיקה

ע"פ 354/64 ואפיק נאיף רשיד מחמד כטיב ושאפיק נאיף רשיד מחמד כטיב נגד היועמ"ש.
ע"פ 2346/98 פלוני נ' מדינת ישראל.
ע"פ 3372/11 משה קצב נ' מדינת ישראל.
ע"פ 7/53 דלאל ראסי נ' היועץ המשפטי לממשלה.
ת"א 14850/1 פלונית נגד פלוני.

ספרות מחקר

ספרים

נחום רקובר- יחסי אישות בכפייה בין בעל לאשתו

מאמרים

עו"ד יהונתן רבינוביץ' - עבירת האינוס
לסלי סבה, " 'חושך שבטו' בהוראת בית המשפט : הרהורים בעקבות מהפך משפטי
גיל סגל וצחי דוידוביץ' - על יסוד אי ההסכמה ושינוי הלבבות בעבירת האינוס

משפט עברי

מקרא

שמות ב, יג'.
שמות, כא, י'
שמות כב, טו'
דברים כב, כג-כט'.
דברים כה, ג'

תלמוד

תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, דף עו, עמוד ב
מסכת נזיקין, פרשה ג
סנהדרין נח ע"ב.
בבא קמא כז ע"ב .
נדרים כ ב

ספרות הפסיקה

רמב"ם, הלכות איסורי ביאה, פרק כא, הלכה יב
רמב"ם, הלכות אישות, פרק יד, הלכה ח
רמב"ם, הלכות אישות, פרק טו, הלכה יז
רמב"ם, הלכות אישות, פרק טו, הלכה יט
רמב"ם, הלכות חובל ומזיק, פרק ה, הלכה א

ספרות השו"ת

הגהות הרמ"א, שם, סעיף מג .
הנצי"ב מוולוז'ין, שו"ת משיב דבר, חלק ד, סימן לה
שולחן ערוך, אבן העזר, סימן כה, סעיף ב
שולחן ערוך, חושן משפט, סימן תכ, סעיף מ.

נספחים

ערעור פלילי מס' 354/64

ואפיק נאסף רשיד מחמד כטיב ו-שאפיק נאסף רשיד מחמד כטיב

נגד

היועץ המשפטי לממשלה

בבית-המשפט העליון בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

[14.4.66, 6.1.66, 1.2.66]

לפני השופטים זוסמן, ברנזון, הלוי

פקודת החוק הפלילי, 1936 [תוס"א 652, ע' 263], [סעיפים 152\(1\)\(א\)](#), 23.

מיני-רציו:

* דיון פלילי – ערעור – טענות בערעור

* עונשין – עבירות – בעילה

* עונשין – עבירות – עבירות מין

* עונשין – ענישה – מדיניות ענישה: שיקולים

המערערים הורשעו באינוס, בכך שהמערער מס' 1 בסיועו של אחיו המערער מס' 2 בעל את המתלוננת שלא כחוק ובניגוד לרצונה ונידונו לחמש שנות מאסר. המתלוננת היא בת דודם של המערערים והיתה ארוסתו של המערער מס' 1 במשך שלוש שנים לפני יום המעשה. הם לא נישאו רשמית זה לזה, לא גרו יחד ולא חיו חיי אישות. מחמת ריב שפרץ בין האחים, הורי החתן והכלה, חזר בו אביה של הכלה מהסכמתו לנישואיה עם המערער ולא הועילה העובדה שהוא כבר קיבל חלק מן המוהר, דבר שהמערער ומשפחתו לא השלימו עמו. מכאן הערעור. טענתם העיקרית של המערערים היתה כי מטרת הבעילה לא היתה סיפוק תאוות בשרים וכי היה להם חשש מבוס, כי בגלל הסכסוך בין ההורים חפץ אבי הנערה להשיאה לאחר ולא למערער מס' 1 שנפשו נקשרה בנפשה מילדותם וגם היא חשקה בו ורצתה להינשא לו. במעשהו

רצה המערער מס' 1 לאלץ את אבי הנערה לחזור בו מכוונתו זו ולהניעו לקיים את נישואיה עמו.

בית-המשפט העליון, בקבלו את הערעור על גזר-הדין, פסק -

א. (1) הכלל שלפיו אין בעל יכול להיות אשם באינוס אשתו החוקית, כלומר שמוותר לו לבעולה גם נגד רצונה ואף על-די שימוש בכוח, היא הלכה עתיקת יומין שלדעת בית-המשפט היתה נתיישנה ואין להורות כן. השקפה זו אינה הולמת את כבוד האדם ואת כבוד הנישואין. אשה אינה כשבויתת חרב אצל בעלה והיא זכאית לחרות גופה כמו בעלה.

(2) היו זמנים שבהם ראו בני עדות מסוימות, בארץ או יוצאי ארצות מסוימות, היתר לעצמם להדביר את נשותיהם על-ידי מכות. מי שלא הכה את אשתו לא נחשב כ"בעל בעמיו" וכל המרבה הרי זה משובח, בימינו עומד החוק הפלילי והאזרחי ומגן על האשה לבל תושפל בצורה כזאת. היא אינה שפחה חרופה, שהבעל יכול לעשות כה כרצונו, מעמדה מעמד של שוויון, וגווה אינו נתון למכים, לא כל שכן שאינו מופקר, אף לא לבעלה.

ב. המעשה הוא חמור ובדרך כלל על-מנת להגן על גופה וכבודה של האשה מפני התלקחות היצר והתאוה של גברים העלולים לחשוק בה, יש להטיל ענשים מרתיעים על עבירה כזאת. כאן, כאמור, רצו המערערים רק להבטיח את "חזקתו" של הארוס על ארוסתו לבל תישמט מידיה על-פי רצונו של אביה, אשר לפי המנהגים המקובלים לא יכלה הנערה שלא להיכנע לו וללכת לפי נטיות לבה. לכן יש להקל בענשם של המערערים, ולהעמיד את מאסרם על שלוש שנים בלבד.

פסקי-דין ישראלים שאוזכרו:

[1] ע"פ 353/62 - מחמד אל-פקיר ו-פרהור אבו-על-קיעאן נגד היועץ המשפטי לממשלה; [פד"י, כרך יח \(4\)](#), [תשכ"ד/תשכ"ה-1964, ע' 200](#).

פסק-דין

השופט ברנזון: המערערים נמצאו אשמים בעבירת אינוס לפי סעיף [152\(1\)\(א\)](#) לפקודת החוק הפלילי, 1936, והוטל על כל אחד מהם עונש מאסר של חמש שנים. הערעור הוא על ההרשעה וחומרת העונש גם יחד.

מר עמאר, בא-כוח המערערים, לא חלק על מימצאי בית-המשפט המחוזי, היינו שהמערער הראשון, ואפיק, בעל את הנערה צבחיה אעסלה שלא כחוק ובניגוד לרצונה, בסיועו הפעיל של אחיו שפיק, המערער השני. על יסוד מימצאים אלה אין ספק כי נעברה העבירה, אלא שמר עמאר העלה לפנינו טענה חדשה - שלא הושמעה במשפט - המכוונת

להשמיט את הקרקע מתחת להרשעה. הטענה היא, כי לפי הדין השרעי החל על הצדדים, שהם מושלמים, נחשבה הנערה, שהיתה ארוסתו של המערער הראשון, כאשתו; והואיל ואין אדם יכול להיות אשם באינוס אשתו, הרי שלא בוצעה העבירה במקרה זה.

צבחיה היא בת דודם של המערערים והיתה ארוסתו של ואפיק במשך כשלוש שנים לפני יום המעשה. הם לא נישאו רשמית זה לזה ולא גרו ביחד ולא חיו חיי אישות.

מחמת ריב שפרץ בין האחים, הורי החתן והכלה, בקשר לחלוקת אדמה שהיתה שייכת לאביהם, חזר בו אביה של הנערה מהסכמתו לנישואיה דבר שואפיק ומשפחתו לא השלימו עמו.

ביום המקרה יצאה צבחיה בשעת בוקר מוקדמת עם כמה מחברותיה, בנות הכפר, לקושש עצים ביער במרחק של מספר קילומטרים מהכפר. גם שני אחיה הקטנים היו עמה.

זמן קצר אחרי שהגיעה למקום הגיעו גם המערערים ובאימים הבריוח את הבנות האחרות. אחד האחים הקטנים נשלח על-ידי צבחיה לקרוא לאביה לעזרה והאח השני נשאר על-ידה. המערערים אחזו בה והפילוה ארצה בשכיבה על גבה. המערער השני ישב על חלק גופה העליון והחזיק בידיה והמערער הראשון בעל אותה בכוח. היא צעקה ונאבקה עמהם ותוך כדי כך ספגה מכות בגופה. באותו זמן עבר במקרה במקום אחד מתושבי הכפר ולשמע צעקותיה בא והצילה מידי שני המערערים, לקחה והלך עמה לעבר הכפר ומסרה להוריה אשר בינתיים הוזעקו על-ידי האח והיו בדרכם לחוש לעזרתה.

מר עמאר ביסס את טענתו, כי צבחיה נחשבה לאשתו של ואפיק, על-סמך פסק-דין של הקאדי בעכו, אשר פסק בתביעת אבי המערערים נגד אבי הנערה על סירובו לתתה לואפיק, כי לפי הדין השרעי מאחר ששולם המוהר הם בבחינת בעל ואשה. כיון שזהו משפט פלילי החלטנו לא לדקדק עם המערערים והסכמנו לשמוע את הטענה, אף שלא הושמעה בבית-המשפט המחוזי. אך מאחר והוגש ערעור על פסק הקאדי דחינו את ההמשך עד שיוברר גורל הערעור. בשיבתנו האחרונה הוברר כי פסק הקאדי בוטל על-ידי בית-הדין השרעי לערעורים. משבוטל הפסק - ולא חשוב מאיזו סיבה - הרי שאינו קיים וכאילו לא היה. מכיוון שכך, נשמטה כליל הקרקע מתחת לטענה. ומוטב שכך, כי אפילו היה בה ממש כל שהוא ביחסים שבין בעל ואשה ממש החיים חיי אישות, היא עושה רושם משונה ביותר כשרוצים לעשותה קרדום לחפור בה בגבר ואשה שלמעשה רק אורסו ולא נישאו זה לזה ומעולם לא חיו יחדיו.

כשלעצמי, נוקעת נפשי מהכלל המצוי אצל (1862) HALE, PLEASE OF THE CROWN, 629 שלפיו אין בעל יכול להיות אשם באינוס אשתו החוקית, כלומר שמותר לו לבעולה גם נגד רצונה ואף על-ידי שימוש בכוח. זוהי הלכה עתיקת יומין, שלדעתי נתיישנה ואין להורות כן. מצטרף אני בכל הכבוד לדעתו של חברי הנכבד, השופט הלוי, אשר ב- [ע"פ 353/62](#), [1], כינה את ההשקפה הזו כהשקפה שאינה הולמת את כבוד האדם ואת כבוד הנישואין. "אשה אינה יכשביית חרבי אצל בעלה והיא זכאית לחרות גופה כמו בעלה".

היו זמנים, והם אינם כל כך רחוקים מאתנו, שבהם ראו בני עדות מסויימות בארץ או יוצאי ארצות מסויימות היתר לעצמם להדביר את נשותיהם על-ידי מכות. היו מפליאים את מכותיהם בנשים בכל הזדמנות על אי-ציות או על כל שטות אחרת. מי שלא היכה את אשתו לא נחשב כבעל בעמיו וכל המרבה הרי זה משובח. בימינו עומד החוק הפלילי והאזרחי ומגן על האשה לבל תושפל בצורה כזאת. היא אינה שפחה חרופה, שהבעל יכול לעשות בה כרצונו. מעמדה מעמד של שוויון וגווה אינו נתון למכים. לא כל שכן שאינו מופקר, אף לא לבעלה.

עם כל זאת, בדוננו בענין העונש נראה לי המקרה כמקרה יוצא-דופן שלא נתקלתי בדוגמתו בפסיקה של בתי-המשפט בארץ. בית-המשפט המחוזי קיבל את דברי המערערים כי מטרת הבעילה לא היתה סיפוק תאוות בשרים. היה להם חשש מבוסס, כי בגלל הסכסוך בין ההורים חפץ אבי הנערה להשיאה לאחר ולא למערער הראשון שנפשו נקשרה בנפשה מילדותם וגם היא חשקה בו ורצתה להינשא לו. במעשהו רצה לאלץ את האב לחזור בו מכוונתו זו ולהניעו לקיים את נישואיה עמו.

ודאי שהמעשה הוא חמור ובדרך כלל על-מנת להגן על גופה וכבודה של האשה מפני התלקחות היצר והתאוה של גברים העלולים לחשוק בה, יש להטיל ענשים מרתיעים על עבירה כזאת. כאן, כאמור, רצו המערערים רק להבטיח את "חזקתו" של הארוס על ארוסתו לבל תישמט מידיה על-פי רצונו של אביה, אשר לפי המנהגים המקובלים לא יכלה הנערה שלא להיכנע לו וללכת לפי נטיות לבה. בעדותה בבית-הדין השרעי, בתשובה לשאלת הקאדי, אמרה שהיא רוצה להתחתן עם ואפיק ואילמלא הסכסוך שהתגלע בין ההורים בענין צדדי היתה מתחתנת אתו, כי עד ליום המקרה לא היתה כל אי-הבנה ביניהם.

בהתחשב עם האמור לעיל ראיתי לנכון להקל בענשם של המערערים ולהעמיד את מאסרם על שלוש שנים בלבד.

השופט זוסמן: כמו חברי הנכבד השופט ברנזון, ראיתי גם אני ברקע המעשה סיבה להקל. המתלוננת היתה זה שלוש שנים ארוסה לואפיק; הוא רצה לשאתה לאשה והיא הסכימה וחפצה להינשא לו. אלא שאביה של המתלוננת חזר בו מהסכמתו לנישואי בתו והואיל ופרץ סכסוך בינו ובין אביו של ואפיק לגבי חלוקת אדמה.

מורא האב היה על המתלוננת ולא הועילה העובדה שאבי הכלה כבר קיבל חלק מן המוהר. המעשה בוצע, כנראה בעליל, כדי ללץ את האב לעמוד בדיבורו, על-מנת שהשניים יוכלו להתחתן כרצונם. חלק נכבד מן האשמה רובץ לפתחו של אבי המתלוננת שלא רק הפר הסכם שעשה, אלא גם לא כיבד רצון בתו, בשל מטרתו לזכות ביתרון בעיסקת קרקעות שדבר אין לה עב נישואי בתו.

בשל הנסיבות המיוחדות האמורות, לא היו המערערים, לדעתי, ראויים לעונש של חמש שנות מאסר.

השופט הלוי: בפסק-דינם אמרו שופטי בית-המשפט המחוזי המלומדים: "אנו מוכנים לקבל את דבריהם של הנאשמים שמטרת הבעילה לא היתה סיפוק יצריו של ואפיק, ושהדבר נעשה כדי לאלץ את אביה של המתלוננת שיסכים לנישואיה עם ואפיק, אבל אנו דוחים את הגירסה שזה נעשה תוך תיאום אתה ובהסכמתה". המערער ואפיק אמר בהודעתו (ת/12): "החלטתי לקרוע בתוליה בכדי למנוע מאחר להתחתן ולהכריח אביה לחתני ממנה..... והחלטתי לרדוף אחריה ולעשות כוונתי, זאת אומרת אדפוק אותה ואקרע בתוליה". המערער שאפיק אמר בהודעתו (ת/13): "אחי ואפיק כעס הרבה וכל הזמן היה אומר ומאיים בכוח הוא חייב לקחת בתוליה של צבחיה, על-מנת למנוע מאביה מלחתנה למישהו אחר". בית-המשפט המחוזי קבע כי "שניהם תפסו את צבחיה, סחבו אותה למרחק מה המקום והשכיבוה על האדמה; שאפיק החזיק אותה ידיו וואפיק הפשיט מעליה את מכנסיה; צבחיה צעקה, בכתה וניסתה להשתחרר מידי הנאשמים, ובתוך כך ספגה מהנאשמים מכות בגופה; הנאשמים התגברו עליה וואפיק בעל אותה נגד רצונה;

צעקותיה של צבחיה הגיעו לאזני העד שאפע כנעאנה", ששיחרר אותה מידי המערערים. יש להוסיף כי הפשע הפראי בוצע בנוכחות אחיה הקטין של צבחיה, וכי אכן הצליח המערער הראשון לקחת את בתולי הנערה (ראה עדותו בע' 119 והודעתו ת/12). עם זאת לא השיג את מטרתו הסופית: צבחיה נישאה - אחרי סיום המשפט - לאיש אחר.

לדעתי, אין במניע ה"בלתי-מיני" לביצוע פשע מיני מובהק זה כדי לגרוע מחומרתו. מעשה אינוס ברוטלי, שתוכן ובוצע על-ידי שני המערערים בצוותא ובוצע על-ידי המאנס "בדם קר", ללא דחיפת היצר, בכוונה מחושבת לחלל את כבוד הנערה ברבים, כדי שלא תוכל להינשא לאיש אחר ואביה יאלץ להשיאה למאנס - אינו קל בעיני מאינוס מחוד יצר. השופטים המלומדים בבית-המשפט המחוזי שקלו את כל נסיבות המקרה, ובכללן הרקע והמניע לפשע. וראו לצורך להטיל על כל אחד מן המערערים עונש מאסר של חמש שנים. בשים לב לחומרת הפשע המתוכנן ולאופן ביצועו המשותף על-ידי שני המערערים אינני יכול לומר שהעונש מוגזם ושיש מקם להתערב בגזר-הדין. לכן הייתי דוחה את הערעור.

לפיכך הוחלט, ברוב דעות, לקבל את הערעור ולהעמיד את עונש המאסר על שלוש שנים.

ניתן היום, כ"ד בניסן תשכ"ו (14.4.1966).

בתי המשפט

פ"ח 5077/02

בית המשפט המחוזי בירושלים

08/10/2003

לפני: כבוד השופט יעקב צבן

כבוד השופט צבי זילברטל

כבוד השופט משה דרורי

בעניין: מדינת ישראל

ע"י עו"ד פרידמן – פרקליטות מחוז ירושלים

המאשימה

נגד

פלוגי

ע"י עו"ד רבאח

הנאשם

1. הנאשם הורשע, לאחר שמיעת ראיות, בעבירת אינוס לפי סעיף 345(א1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן - החוק) ובתקיפה בנסיבות מחמירות - עבירה לפי סעיף 379 בצרוף 382(ב1) לחוק.

ואלה המעשים:

בתאריך 12.7.02, במהלך ויכוח, היכה הנאשם את אשתו בידי, חבט ראשה בארון ונתן לה אגרוף. האישה נזקקה לטיפול בחדר מיון, ממנו הלכה לבית הוריה ולא לבית בעלה, הנאשם.

לאחר סולחה, חזרה האישה לבית הנאשם בתאריך 5.10.02. סמוך לאחר מכן הנאשם נהג להכות ולהשפיל את אשתו: לאחר הטלת מימיו דרש ממנה להוריד מים בשירותים, כאשר סירבה משך בשערותיה וגררה לשירותים; פעם כיבה סיגריה על שפתיה; כאשר סירבה לחלוץ נעליו, היכה אותה, וכאשר לא הסכימה לסלוח לו, ירק לפיה. בימים הבאים כפה הנאשם עצמו על אשתו ואנסה בכוח שלוש פעמים, כאשר לפחות באחד המקרים היא היתה במחזור חודשי. בעקבות אירועים אלה, עזבה האישה את בית הנאשם, שבה לבית הוריה בו היא גרה עם תינוקה עד היום, כשהיא במצב הקרוי בערבית "חרדנה".

2. מתסקיר שירות המבחן עולה, כי הנאשם מודע למתח הרב עם אשתו על רקע מאבק שליטה וכוח ביניהם, אך מכחיש התנהגות אלימה או משפילה כלפיה לרבות אירועי אינוס. לאור האמור, נמנע שירות המבחן מהמלצה שיקומית. האישה עצמה לא שיתפה פעולה עם שירות המבחן לצורך הכנת התסקיר. ב"כ הנאשם הסביר כי תסקיר שירות המבחן לוקה בחסר כיוון שנערך ע"י קצינת מבחן בפניה התקשה הנאשם לפתוח סגור לבו.

לנאשם עבר נקי ואין חולק כי חי חיים נורמטיביים.

3. **ב"כ המאשימה** טענה, כי הנאשם נהג באשתו באלימות מתחילת הנישואין, תפיסת עולמו מעוותת ומשולבת כוח, אלימות ואינוס במספר מקרים, ולפיכך המסר הן לנאשם והן לאחרים צריך להתבטא בענישה מחמירה, כמפורט בפסיקה שהגישה.

4. **ב"כ הנאשם** ביקש כי נבחן מקרהו של הנאשם על רקע מכלול חייו, היותו בן למשפחה טובה, תומכת ונורמטיבית. הנאשם כשל בשל תפיסת עולם לא נכונה וחוסר בשלות, אך למד היטב את לקחו, הוא נוטל אחריות, הפנים את חומרת מעשיו והוא מבין היום כי חיי בני זוג מושתתים על כבוד הדדי, הבנה והסכמה.

לטענת הסניגור ההרשעה בהליך זה תשלול את עבודתו, דבר המהווה עונש בפני עצמו, לפיכך ביקש להקל עם הנאשם, והפנה לפסיקה בה נגזרו עונשי מאסר עד 24 חודש על מקרים חמורים יותר. עוד הוסיף כי בני הזוג נפרדו והנאשם פתח בהליכי גירושין ביוזמתו, אף כי ההליכים לא הושלמו והמתלוננת עדיין אשתו של הנאשם.

הנאשם עצמו אמר כי נישואיו לא נבנו נכון, הביע חרטה על מעשיו והסביר כי למד לקח ממעצרו ומההליך המשפטי.

5. בפסיקת בתי המשפט קיימת התייחסות מיוחדת למקרי אינוס בעל את אשתו ולבעייתיות המיוחדת הטמונה במקרים אלה. לאחר סקירת הרקע לעבירת האינוס במובנה הרחב, אומרת כבי' השופטת שטרסברג-כהן בע"פ 2346/98 פלוני נ' מ"י, נב(3), 617, 620:

אינוס של בעל את אשתו הוא הבעייתי ביותר מבין סוגי האינוס המוכרים. הרגישות המיוחדת שבמערכת יחסי בני זוג המורכבת מרבדים רגשיים רבים ושונים, החיכוך היומיומי, המגע התמידי, השהות המשותפת תחת קורת גג אחת וקיום יחסי מין כחלק אינטגרלי מחיי הנישואין, יוצרים מערכת יחסים מורכבת, רגישה, שברירית, הפכפכה, רווית קשיים, מתחים, מריבות, התפיסויות, עליות ומורדות, העלולים לטשטש את הגבול בין הסכמה לסירוב.

עם זאת אין להטיל ספק בכך, שיש ובעל מקיים עם אשתו יחסי מין בכפיה, בעל כורחה וחרף התנגדותה. ומשכך נעשה, הרי זה אינוס. בחלק מהמקרים נובע היחס הכוחני אדנותי של הבעל כלפי אשתו, מתוך תפיסת עולם מעוותת, בה נתפסת האישה כמי שמשמשת כלי לסיפוק צרכיו ויצריו של הבעל. אין להמעיט בחומרת מעשים מעין אלו המהווים חלק מתמונה עגומה של אלימות במשפחה. אכן,

בנישואים מגולמים חיי מין בין בני זוג אלא שאין בכך כדי לבטל את החובה המוסרית, האנושית והמשפטית לקיימם אך ורק בהסכמה ולכבד סירוב והתנגדות.

המגמות הקיימות באימרה זו של בית המשפט העליון, ניכרות גם בפסיקה שהגישו ב"כ הצדדים. בצד פסקי דין מחמירים, קיימים פסקי דין מקלים:
בע"פ 380/97 416/97 פלוני נ' מ"י (וערער שכנגד) תק-על-98(ב) 1757, הורשע הבעל בביצוע מעשי סדום ומעשה אינוס אלימים באשתו למחרת ליל הכלולות. בערער הוחמר העונש ל-10 שנות מאסר בפועל, כשבית המשפט העליון מדגיש כי הבעל ראה באשתו חפץ בלבד ואת הנישואין כ"כר נוח" לביצוע מעשי מין קשים ומשפילים.

בע"פ 4720/01 פלוני נ' מ"י (העתק בתיק) היכה הנאשם את אשתו באגרוף, הפילה לקרקע ובחלוף מספר שעות קרע בגדיה ואנסה. בית המשפט העליון אישר עונש של 7 שנות מאסר בפועל שנגזרו בבית המשפט המחוזי בצינו כי העונש הולם, למרות שאין להקל ראש בסערת הנפש של המערער, שחשב כי אשתו בגדה בו.

במקרה **בתפ"ח 4081/98 (ת"א) מ"י נ' נומה** הורשע הנאשם בכליאת אשתו ואינוסה מספר פעמים באלימות וסאדיזם במשך יומיים. נוכח הנסיבות המיוחדות של אותו מקרה אישר בית המשפט את הסדר הטיעון בין הצדדים וגזר על הנאשם 18 חודשי מאסר בפועל ומאסר על תנאי, כפי שנקבע באותו הסדר.
בע"פ 9352/99 יומטוביאן נ' מ"י פ"ד נד(4) 632 הורשע הבעל באינוס אשתו ובתקיפתה, ואף שהיו לו הרשעות קודמות באלימות הפחית בית המשפט העליון את העונש של שלוש שנות מאסר בפועל שהטיל בית המשפט המחוזי והעמידו על שתי שנות מאסר בפועל, הן בשל מורכבות היחסים בין הני הזוג והן בשל העובדה שכבר התגרשו.

7. מפסיקה זו אנו רואים כי גם בעבירות חמורות כמו אינוס, אין מנוס מיצירת סוג של דירוג פנימי על מנת שהענישה תהלוס את הנסיבות המיוחדות ואת הנאשם. במקרה של אינוס בעל את אשתו, אפשר לציין השיקולים הבאים: אופי ההתנהגות הכללית של הנאשם, רמת הכוח או האלימות שהופעלה על-ידי הנאשם, משך תקופת החיים המשותפים, עומק ומשך הסכסוך בין הנאשם לבין אשתו, הרצף של המקרים והנזק שנגרם. המקרה שלפנינו הולם למדרג המחמיר יותר על הענישה, בהתחשב בטיב המעשים ובתקופת הנישואין הקצרה.

6. מאז תחילת הנישואין, היו יחסי הנאשם ואשתו רעועים ורעים. נסיונות פיוס צלחו לזמן קצר בלבד, והמתח שב וגאה, כאשר הנאשם נהג באלימות והשפלות כלפי אשתו. ההשפלות ה"קטנות" כביכול, מלמדות על אופיו של הנאשם, שהורה לאשתו להוריד אחריו את המים בשירותים או להשיל את נעלו תוך דיבורים קשים ומכות. כפיית יחסי המין היתה בעיני הנאשם חלק מאורח חיים כאילו לאישה אין זכויות אלא חובה אחת - להיענות לדרישותיו ולרצונו.

הנאשם התייחס לאשתו באדנות, התעלם מרצונותיה וכאשר ניסתה להתנער הפעיל כלפיה כוח ואלימות, עד שנאלצה לעזוב הבית. הנאשם לא למד לקח ואחרי הפיוס הראשון, בשובה לביתו, החרף את התנהגותו. יחסו לאשתו היה רע לאורך כל התקופה, אולם פרץ האלימות והאינוסים היו בתקופה של מספר שבועות, ולו בהשפלות וזלזול כלפי האשה שנאלצה ליטול את תינוקה להימלט לבית הוריה. שובה של האישה אחרי הסולחה הראשונה נתן לנאשם הזדמנות לתקן דרכיו, ותחת זו הוא חזר לסורו וביתר שאת, בבחינת מי שלא למד דבר.

לנאשם נסיבות לא מעטות לקולא: חיים נורמטיביים, רקע משפחתי טוב וחינוך נאות, איש עבודה, עברו נקי ושכניו גומרים עליו את ההלל. הנאשם אף הביע חרטה ואמר שלמד את לקחו, אולם אין באלה כדי לכפר על התנהגות עבריינית ומחפירה בין כתלי ביתו כלפי אשתו ואם ילדיו. אין אנו מתעלמים מהעובדה כי הנאשם והמתלוננת חיים בחברה מסורתית המחייבת אשה לציותנות, אולם אין בכיבוד מסורת כזו רשות לבעל לכפות על אשתו יחסי מין או רשות להכותה ולבוזותה. וראה בעניין זה דברי הנשיא ברק בע"פ 6274/98 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(2) 293, 304:

"עלינו להרתיע בעלים ואבות – יהא מצבם הסוציו-אקונומי אשר יהיה – מהתנהגות דומה לזו של המערער. עליהם לדעת כי גופה של האשה אינו רכושם, וכי עליהם לכבד את כבודה ואת כבוד ילדיהם. כך דורשים עקרונות יסוד של התנהגות אנושית המשותפים לכל בני האדם, יהא מצבם אשר יהא. כך דורש המשפט הפלילי שלנו. חברה רב-תרבותית כשלנו, צריכה לכבד את המסורות השונות של חלקי האוכלוסייה. אך מכאן ועד להתחשבות בביצוע מעשה סדום באשה מספר רב של פעמים והתעללות בילדים קטנים רב המרחק."

הנאשם ראוי לעונש חמור, אולם לא נמצה עמו הדין עד תום מתוך הנחה כי הליכי הגירושין שנפתחו יסתיימו, בני הזוג יתגרשו ובכך מתמתנת במידה רבה מסוכנותו של הנאשם. כמו כן יש להתחשב בחרטתו ובסיכוי הממשי כי לא יוכל לשוב ולעבוד כנהג מונית מורשה. בהתחשב בשיקולים אלה אנו מטילים על הנאשם העונשים הבאים:

- א. שבע שנות מאסר מתוכם שש שנות מאסר בפועל ושנה אחת על תנאי, והתנאי הוא שהנאשם לא יעבור עבירה על הוראות סימן ה' לפרק י' לחוק, במשך שלוש שנים מיום שחרורו.
- ב. הנאשם נמצא במעצר החל מיום 13.4.03 והוא היה עצור בתחילת החקירה 14 ימים, לפיכך יתחיל מניין מאסרו ביום 1.4.03.

זכות ערעור לבית המשפט העליון תוך 45 יום מהיום.

ניתנה היום, י"א בתשרי, התשס"ד (7 באוקטובר 2003), במעמד המתייצבים.

משה דרורי, שופט

צבי זילברטל, שופט

יעקב צבן, שופט

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 3372/11

בפני: כבוד השופטת מ' נאור

כבוד השופטת ע' ארבל

כבוד השופט ס' ג'ובראן

המערער: משה קצב

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על הכרעת הדין וגזר הדין של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו מיום 30.12.2010 ומיום 22.3.2011 ב-תפ"ח 1015/09 [פורסם בנבו] שניתנו על ידי כב' השופטים ג' קרא, מ' סוקולוב ו-י' שבח

תאריכי הישיבות: ז' באב התשע"א (07.08.2011)

י' באב התשע"א (10.08.2011)

י"א באב התשע"א (11.08.2011)

בשם המערער: עו"ד אביגדור פלדמן; עו"ד ציון אמיר;
עו"ד אברהם לביא; עו"ד מיקי חובה;
עו"ד גיא שמר; עו"ד צבי ואתורי

בשם המשיבה: עו"ד רונית עמיאל; עו"ד ניסים מירום;
עו"ד נעמי גרנות

מיני-רציו:

* ביהמ"ש העליון דחה את ערעורו של נשיא המדינה לשעבר, משה קצב, על הרשעתו בבית המשפט המחוזי בעבירות של אינוס, מעשה מגונה, מעשה מגונה תוך שימוש בכוח, הטרדה מינית ושיבוש הליכי משפט בקובעו, כי המעשים שעשה הינם פוגעים, משפילים ונלוזים, והם ראויים לענישה משמעותית. דווקא במקרה של איש ציבור במעמד כה רם כמו המערער על העונש להיות בעל אפקט הרתעתי.

* בתל-משפט – ערעור – התערבות ערכאת ערעור

* ראיות – אליבי – אי-הוכחתו

* ראיות – הכחשה כוללת של האישום – נפקותה

* ראיות – מהימנות – בחינתה

* ראיות – מהימנות – בחינתה על-ידי ערכאת הערעור

* ראיות – מהימנות – תהליך קביעת מימצאי המהימנות

* ראיות – עדות – אינוס

* ראיות – עדות – יחידה

* ראיות – עדות – קורבן עבירת מין

* עונשין – הגנות – הגנה מן הצדק

ערעור של נשיא המדינה לשעבר, משה קצב, על הרשעתו בבית המשפט המחוזי בעבירות של אינוס, מעשה מגונה, מעשה מגונה תוך שימוש בכוח, הטרדה מינית ושיבוש הליכי משפט.

בית המשפט העליון, בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים, כבי' השופטים נאור, ארבל וג'ובראן, דחה את הערעור, בקובעו כדלקמן:

בית המשפט המחוזי מצא את ליבת העדות של א' עדות מהימנה וקבע כי לגרסתה נמצאו תמיכות חיצוניות בחומר הראיות. אין הצדקה להתערב בקביעות המהימנות של הערכאה הדיונית. התערבות כזו היא, כידוע, מצומצמת. בצדק דחה בית המשפט המחוזי את הטענה, לפיה א' העלילה עלילת שקר על המערער בשל רצונה לנקום בו. א' מעולם לא הגישה תלונה במשטרה מיוזמתה. לו רצתה א' לנקום במערער היא יכולה הייתה לעשות כן בימים שלפני בחירתו לנשיא המדינה.

יש לדחות את טענת הסנגורים בעניין כבישת עדותה של א'. א' לא כבשה לחלוטין את הדברים בלבה. בית המשפט המחוזי מנה שורה ארוכה של אנשים באוזניהם השמיעה א', עוד לפני פרוץ הפרשה, טענות על מעשים בעלי אופי מיני שעשה בה המערער.

אין כל פגם בהנמקה של בית המשפט המחוזי לפיה כבישת עדות היא תופעה מוכרת אצל קורבנות עבירות מין. סביר להניח כי א' כלל לא הייתה חושפת את שארע לה אלמלא נקראה למתן עדות במשטרה.

מקובלת עלינו גם קביעתו של בית המשפט המחוזי לפיה א' לא ניסתה להסתיר כי שמרה על קשר עם המערער ומקורביו. הרצון למצוא עבודה הוביל את א' לשמור על קשר עם מי שאנס אותה ואף להיפגש איתו. גם לאחר שנאנסה א' פעמיים על ידי המערער, היא המשיכה לעבוד במשרד התיירות מאחר והייתה זקוקה לפרנסה.

אי הדיוקים או הסתירות לכאורה בגרסתה של א' אינם מעלים חשש שגרסתה אינה גרסת אמת, והם נובעים מחלוף הזמן ומטיבו של הזיכרון האנושי. עדותה של א' לגבי ליבת האירועים נמצאה מהימנה ולא מצאנו מקום להתערב בקביעתו של בית המשפט.

מנגד, עיון בעדותו של המערער מעלה כי בצדק ציין בית המשפט כי העדות נשאה אופי של ניתוח ראיות, סיכומים וזכרונות, ולא מסירת עדות אותנטית על מה שהיה (או לא היה). אף אם נקבל שבעניין חלק מן העניינים החמיר בית המשפט קמא עם המערער, הרי בגרעין הקשה, בדברים החשובים, נתפס המערער לאי אמירת אמת, ועדותו נמצאה בלתי מהימנה בעליל.

גם אם נניח לצורך הדיון, ולצורך הדיון בלבד נניח, כי א' הייתה מאוהבת בבוס, כפי שסברו עדים שונים, אין בכך ללמד ולו מחמת הספק, על הסכמה לקיום יחסי מין. בפניו בתי המשפט מתבררים כמעשה שבשגרה משפטי אונוס שארע בין מכרים. לעתים קרובות זר שיבחין בבני הזוג וביחסים ביניהם לפני האירוע המיני יכול להגיע למסקנה כי השניים עשויים לקיים ביניהם יחסי מין בהסכמה. אך בכך לא די כדי לזרוע ספק בשאלה האם יחסי מין היו בפועל בהסכמה אם לאו.

כפי שנפסק לא אחת, לאישה יש זכות, בכל עת, לקבוע "קווים אדומים" אפילו במקום בהם סברו בתי המשפט כי התנהגותה של מתלוננת היא "קלת דעת", "מתירנית" או "מזמינה" – ולא זו התנהגותה של א' – הם לא נמנעו מהרשעה, אם השתכנעו כי הנאשם בעל את האישה שלא בהסכמתה ושלא כדין.

קביעה אם נאשם אכן היה בזירת העבירה או שמא, כטענתו, במקום אחר היה, נעשית, כמו כל קביעה אחרת שבעובדה, בתום שמיעת הראיות ובמסגרת הכרעת הדין. ההכרעה בשאלת האליבי תלויה בנסיבות הקונקרטיים ובעוצמת הראיות מזה ומזה, כשמכל ספק נהנה כמובן הנאשם. טענת אליבי מוצקה לכאורה תביא את בית המשפט להרהר מחדש בשאלה אם ראיות התביעה אכן מהימנות ואיתנות. מנגד אם ראיות התביעה אינן איתנות די הצורך – לעתים לא יהיה כלל צורך להכריע בטענת האליבי.

במקרה דנן אין לומר כי מול עדותה של א' שזכתה לאמונו של בית המשפט המחוזי עומדת טענת אליבי או טענת אי היתכנות איתנה המכרסמת בעדותה של א' והופכת אותה בלתי אפשרית.

בית המשפט הרשיע את המערער בעבירות שיוחסו לו באישומים 2-4; שתי עבירות של הטרדה מינית, עבירת מעשה מגונה ועבירת שיבוש מהלכי משפט.

בעניין אישומים אלו מצאנו כי גרסאותיהן של ה', המתלוננת מהאישום השני, ו-ל' המתלוננת מהאישומים השלישי והרביעי מחזקות זו את זו לגבי האירועים המיניים.

האירועים הם שונים, והמתלוננות הן אחרות, אך הדמיון באופי המעשים והלך הדברים, הן אצל המתלוננות השונות והן אצל "המתיישנות", מהווה נדבך מחזק לשיטתיות המעשים מצד המערער.

עדות שיטה היא עדות המצביעה על שיטת פעולה דומה של הנאשם במקרה אחר, ומטרתה להוכיח את היסוד העובדתי של העבירה, כגון הוכחת עצם ביצוע מעשה העבירה או הוכחת זהות המבצע. מנגד, עדות בדבר מעשים דומים, המצביעה אף היא על דפוסי פעולה דומים של הנאשם במקרים נוספים, מטרתה להוכיח את כוונתו הפלילית של הנאשם כאשר עצם ביצוע המעשים אינו שנוי במחלוקת.

קביעת משקלה של עדות שיטה או עדות בדבר מעשים דומים תלויה בקריטריונים שונים, ובהם השכנוע האינהרנטי בגרסת העד, מידת הדמיון בין שני המתלוננים, אפשרות התיאום בין שתי העדויות, מניע זהה של שני העדים לטפול על הנאשם, והשאלה האם הוכחו המעשים עליהן נסבה העדות בין בהרשעה קודמת, בין בהודאת הנאשם.

במקרה דנן, קובע בית המשפט, קווי הדמיון בין שתי העדויות ברורים ומוחשיים, ולפיכך עולים לכדי עדות שיטה. ההבדלים שמוצאת ההגנה בין העדויות אינם מפריכים מסקנה זו ונובעים מהעובדה הפשוטה שאדם אינו רובוט, הוא אינו חוזר על מעשיו ודבריו באופן זהה, והתנהגותו ודבריו מושפעים גם ממעשיו ותגובותיו של האדם שמולו הוא פועל.

טענת ההגנה כאילו אין המדובר בשיטה ייחודית של המערער אלא בדרך ניהולית הנהוגה אצל מעסיקים רבים תמוהה היא. יש לקוות וגם להאמין כי מתן יחס מועדף לעובדת זוטרה, הטרדתה באופן מיני, ביצוע עבירות מין חמורות כלפיה, ולאחר התנגדותה של העובדת להשפילה ולמדרה מעבודתה, אינם שיטות עבודה נהוגות ומקובלות.

באי כוח המערער האריכו עד מאוד בטענתם בעניין ההגנה מן הצדק. טענתם זו בנויה משלושה ראשים: דיבור ב"שני קולות" מצד היועץ המשפטי לממשלה ביחס לאותה תשתית ראייתית, שפיטה מוקדמת בידי התקשורת והתנהלות רשויות אכיפת החוק ובראשם היועץ המשפטי לממשלה והמשטרה בכל הקשור לפתיחת החקירה ואופן ניהולה, לרבות ההדלפות ממנה.

אשר לטענת הדיבור ב"שני קולות", קובע בית המשפט, מעולם לא נאמר על ידי היועץ המשפטי לממשלה, כי אין אמון בגרסתה של א' ממשרד התיירות, הגם שהיו קשיים ראייתיים בראיות הגולמיות. בנסיבות אלה, לא קמה למערער כל הבטחה או ציפייה לגיטימית שלא יוגש נגדו כתב אישום בעניינה של א' ממשרד התיירות, עת חזר בו מהסדר הטיעון.

יתרה מכך, בין מועד ביטול הסדר הטיעון לבין מועד הגשת כתב האישום נצטברו בידי המשיבה ראיות נוספות, ששינו את התשתית הראייתית הכוללת. בכל אותן הזמן זרמו הרבה מים בנהר. בינתיים התנהל המשפט בבית המשפט המחוזי, עדים מסרו עדויותיהם ובמיוחד נשמעו גרסאותיהם של א' ושל המערער.

אשר לטענה בדבר שפיתו המוקדמת של המערער בתקשורת והתבטאויות היועץ המשפטי לממשלה על אשמת המערער בפומבי עוד בטרם הוחלט על הגשת כתב אישום, קובע בית המשפט, מוסכם כי בפרשה זו חצה העיסוק התקשורתי כל גבול ובהחלט יש להצר על כך. כולנו תקווה, כי עוול תקשורתי קשה כזה, כמו שחוו המערער ומשפחתו, יחלוף מן העולם ולא ישוב עוד. אין זה נכון שהיועץ המשפטי לממשלה יתייחס בתקשורת התייחסות מרשיעה או התייחסות המנתחת את הראיות. אל לו ליועץ המשפטי, כמו גם יתר האחראים על אכיפת החוק, להיגרר אחר התקשורת ולהתבטא באשר לראיות או רמת ומידת החשדות בטרם גובשה העמדה אם להעמיד לדין או לסגור התיק.

עם זאת, לכל אורך הטיפול בתיק, הבהיר היועץ המשפטי לממשלה שוב ושוב כי אין מדובר עדיין בהחלטה סופית והדגיש את הזהירות בה יש להתייחס לדברים בשלב זה. עם כל הצער שבדבר, אין מקום לקבל את התוצאה המבוקשת של ביטול ההליך מראש במיוחד נוכח האיוון הדרוש במסגרת טענה של הגנה מן הצדק. גם אם נניח, כי היו הדלפות מכוונות של ידיעות מהחקירה, עדיין אין הדבר מעיד, כי למי מצוות החקירה הייתה יד בהדלפות אלו או שידע עליהן מראש.

אין כל ספק כי מקרה זה נדיר הוא. בפנינו פרשה יוצאת דופן בשל מיהותו של העושה, מי שכיהן כשר בממשלה וכנשיא המדינה. אין חולק, כי מאז פרוץ הפרשה, עם החקירות שעבר המערער והמשפט עצמו, נהרסו חיו האישיים והמקצועיים, שנפל "מאיג'א ר'מא ל'ב'רא ע'מיק'א", נפילה כואבת וקשה ביותר.

עם זאת, עלינו לזכור, כי דווקא בשל היותו של המערער במקום בו היה – שר תיירות, סגן ראש הממשלה ונשיא מדינת ישראל – ובנצלו מעמדו בתפקידים אלה בעת ביצוע העבירות, טמונות גם הנסיבות המחמירות מבחינתו. דווקא דמות ציבורית בדרגה כה בכירה, ראוי שתשמש לדוגמה לכפופים ולכפופות לו.

לכל אישה זכות על גופה. זכות לכבוד. זכות לחירות. אין לאף אחד את הזכות ליטול כל אלה ממנה. עבירות האונס הינן מן החמורות שבעבירות הקבועות בחוק הפלילי. עבירת האונס מחללת את כבודו של האדם ומבזה אותו. היא פוגעת בנפשו פיניעה קשה שלעיתים אין לה מרפא. חומרת העבירה עוד עולה בדרגתה עת בוצעה היא תוך ניצול יחסי מרות.

המערער ניצל את יחסי המרות ששררו ביניהם, ניצל את סמכותו כמעסיקה, ניצל את האמון שנטעה בו. הדברים נכונים גם כאשר מדובר במעשה מגונה או בהטרדה מינית הנעשים תוך ניצול המרות. המערער הוסיף וחסא, כאשר הורשע גם בעבירה של שיבוש מהלכי משפט, עת כיהן כנשיא המדינה וביצע את העבירה בתוך בית הנשיא.

ברור לכל ואך צפוי היה, כי גילוי הפרשה יגרור אחריו את דחיתו של המערער מהמערכת הציבורית. ברור גם, כי בהרשעה עצמה טבועה השפעה גדולה על עתידו של המערער. עם זאת, ולמרות כל אלה, על המערער לתת את הדין בשל מעשיו החמורים והראויים לכל גנאי. המעשים שעשה הינם פוגעים, משפילים ונלוזים. מעשים כאלה ראויים הם לענישה משמעותית ודווקא במקרה של איש ציבור במעמד כה רם כמו המערער, על העונש להיות בעל אפקט הרתעת.

מדינת ישראל

בית הדין הרבני האזורי אשדוד

תיק
מספר: 14850/1

תאריך: י"א בתשרי התש"ע

(19/09/2010)

פלוגית	צד א':
	ת.ז:
פלוגי	צד ב':
	ת.ז:
גירושין	הנדון:

חקיקה שאוזכרה:

[חוק המקרקעין, תשכ"ט-1969: סעי' 7](#)

מיני-רציו:

* ביה"ד הרבני פסק כי חובת הבעל לגרש את אשתו ויש אף כר נרחב מאוד לכפות אותו "בשוטים". לדעת הרוב, הבעל חייב לשלם לאשתו את מלא הכתובה, עיקר ותוספת, היות והגירושין הינם מחמתו. שכן, בשל לקות התנהגותית ממנה סובל הבעל, הוא אינו עומד בחיוביו כלפי רעייתו (שארה כסותה ועונתה) וכלפי ילדיו, וכ"כ, האשה מואסת בבעלה באמתלה מבוררת.

* משפחה - גירושין - חיוב בגירושין

* משפחה - גירושין - כתובה

תביעת גירושין של אשה כנגד בעלה. הצדדים נישאו כדמו"י לפני למעלה מ-10 שנים ולהם 3 ילדים קטינים. בתחילה הבעל רצה שלום בית, אולם, בסופו של דבר גם הוא שוכנע כי אין מנוס מגירושין. אולם, יועציו (הוריו וטו"ר שמונה לו במהלך הדיונים) יעצו לו להמתין כדי להרויח ממון ובכך מעגן הבעל את עצמו ואת אשתו. לבעל יש לקות התנהגותית. הוא אינו מתקלח ימים רבים, ישן במשך רוב שעות היום, אספן בקבוקים אינו מפרנס וכמעט אינו מקיים עם האישה יחסי אישות.

ביה"ד הרבני האזורי קיבל את התביעה ופסק כי:

האשה הינה "אשת חיל" עפ"י כל המובן בהגדרה זו. מאידך, לבעל יש הפרעה התנהגותית בגינה הבעל אינו עומד בחיוביו כלפי רעייתו (שארה כסותה ועונתה) וכלפי ילדיו. וכ"כ, האשה מואסת בבעלה באמתלה מבוררת. בנסיבות אלו, חובת הבעל לגרש את אשתו ויש אף כר נרחב מאוד לכפות אותו והגדרת ההלכה "בשוטים".

בעניין הכתובה: לדעת הרוב – הרב אברהם עטיא והרב משה אמסלם, הבעל [פלוגי] חייב בתשלום מלא הכתובה עיקר ותוספת בסך 36,000 דולר, היות והגירושין הינם מחמתו. לדעת המיעוט – הרב רבינוביץ, יש מקום לומר שלאור מצבו הנפשי של הבעל, הוא אינו מקיים את חיוביו בכתובה כלפי אשתו מחמת אונס. לפיכך, מספק אין להוציא מהבעל את חוב תוספת הכתובה אלא רק את עיקר הכתובה ועכ"פ כספי החסכוניות שביד האשה (אשר לטענתה חלקם הנכבד הוא מהתקופה שלפני הנישואין וחלקם שימש אותה למזונותיה ולמזונות ילדיה במהלך חיי הנישואין והפירוד) יישארו בידה.

לגבי הדירה הרשומה ע"ש אבי הבעל, נפסק כי היא נרכשה עבור בני הזוג (במסגרת הדיון, בחן ביה"ד מה המשמעות ההלכתית לכך שמכירת הדירה התבצעה ע"י תשלום כסף, כתיבת חוזה ורישום בטאבו, עפ"י שטר ע"ש אבי הבעל) והצדדים יחלקו בנכס על פי השקעתם וברווחים יחלקו בשווה.

עוד נפסק, כי הבעל ישלם סך של 3000 ₪ עבור מזונות ומדור שלושת ילדיו. הילדים יהיו במשמורת האם ובאחזקתה. האב יהיה זכאי להסדרי ראייה ע"פ המלצת שרותי הרווחה.

לאור התנהלותו של טו"ר [אלמוני] במהלך ניהול התיק ביה"ד הורה על הפסקת ייצוגו של הבעל ע"י טו"ר [אלמוני] ובנוסף העביר המלצה למנהל בתי הדין לשלול את רשיונו של טו"ר [אלמוני] מלשמש כטוען רבני.